

ТАҚРИЗ

ба автореферати Исомадинова Фарзонахон Махмудҷоновна дар мавзӯи «Таъсири технологияҳои иттилоотӣ ба арзишҳои ахлоқӣ: таҳлили иҷтимоӣ-фалсафӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.11 - фалсафаи иҷтимоӣ

Истифодаи компютер ва дигар воситаҳои технологӣ барои нигоҳдорӣ ва коркарди иттилоот ва истифодаи интернет баҳри дастрасӣ ба иттилоот дар ҷомеаи умумичаҳонӣ босуръат ба одатҳои муқаррарӣ ва рушдбандаи одамон табдил ёфтааст. Дар робита ба ин, таҳия ва мубодилаи сиёсатҳо барои татбиқи ин технологияҳо ба аҳамияти хосса доро аст, зеро онҳо дар амалияи кунунӣ ва ҳаёти ояндаи одамон хеле таъсирбахшанд. Дар баробари ин, бесамар будани сиёсатҳо барои роҳнамоии шахсони алоҳида, ки ҳангоми истифодаи компютерҳо онҳоро барои хидматгузорӣ ба манфиатҳои зарарароварашон ба кор мебаранд, мушкилоти беназири ахлоқиро эҷод мекунанд. Чунин мушкилот инсониятро ба он водор мекунанд, ки ахлоқи иттилоотӣ-компютериро ба таври дақиқтар баррасӣ ва таҳия намояд. Ин мушкилот, ки аз технологияҳои компютерӣ бармеоянд, таҳқиқи амиқтари ахлоқи иттилоотӣ-компютериро ба миён гузошта, аҳамияти онро ҳамчун як соҳаи динамикӣ ва мураккаб тасдиқ менамояд.

Аз ҳамин лиҳоз, мавзӯи таҳқиқотӣ актуалӣ ва муҳим ҳисобида шуда, маънои онро дорад, ки ҷомеаи муосири иттилоотӣ ва шахсони алоҳида дар дохили он бо таҳаввулоти радикалии технологӣ ва иҷтимоӣ рӯ ба рӯ мешаванд, ки олимону муҳаққиқонро водор месозад, ки намунаҳои нави рафтору кирдори одамон барои мувофиқ кардани ин таҳаввулот ба талаботи замони нав тавлид созанд.

Диссертант қайд менамояд, ки рушди технологияи иттилоотӣ дар Тоҷикистон дар марҳилае қарор дорад, ки намудҳои гуногуни василаҳои технологӣ ва дастгоҳҳои компютерӣ ба аксари ҷанбаҳои ҳаёти шахсӣ ва

ичтимоӣ ворид мешаванд. Аммо таъсир ва оқибатҳои ахлоқӣ ва иҷтимоӣ истифода аз ин технологияҳо ҳанӯз ба таври ғаёол ва амиқ мавриди омӯзиш қарор нагирифтааст.

Ба андешаи муҳаққиқ, то имрӯз муҳаққиқони соҳаи илмҳои иҷтимоӣ, хусусан файласуфон дар таҳқиқи масъалаи ахлоқи иттилотӣ-компютерӣ тавачҷуҳи зарурӣ надода, корҳои мушаххасро ба анҷом нарасонидаанд. Аз ин ҷо, аҳамияти таҳқиқи масъалаи ахлоқи иттилотӣ-компютерӣ, таъсир, зарарҳо ва роҳҳои рафъи онҳо дар доираи ин ахлоқ ҷойи шакку шубҳа надорад.

Муаллифи рисола адабиёти илмӣ ва таҳқиқотеро, ки дар соҳаи технологияи иттилоотӣ ва ахлоқи иттилоотӣ-компютерӣ минбаъд арзи вучуд карда, дастрасанд, ба гурӯҳҳои зерин тақсим менамояд: аввалан, таҳқиқот дар соҳаи фалсафаи технология ва иттилоот. Олимону муҳаққиқони ин гурӯҳ дар бораи моҳияти иттилоот, нақши он дар ҷомеа ва ҳаёти инсон, инчунин асосҳои аксиологии ин ҷомеаро бо рушди технология ва иттилооти муосир дар иртибот бо анъанаи классикии фалсафаи технология таҳқиқот гузаронидаанд, ки дар он ҷанбаҳои ҳастишиносӣ ва ахлоқии масъалаи мазкур нақши барҷаста доранд. Ба қатори онҳо чунин олимони ба монанди О.Шпенглер, М.Ҳайдеггер, К.Ясперс, И.Хейзинга, Ф.Фукуяма, Э.Тоффлер, П.Козловский, Ю.Хабермас, А.Д.Урсул, Т.Стоунӣер, Ф.Махлуп, аз олимони ватанӣ бошанд, таҳқиқоти муҳаққиқони соҳа аз қабилӣ А.Ш. Қурбонов, Р.Назаров, Х.Усмонозода, Р.Ҳайдаров, Н.Д. Маҳмадизода, А.И. Муминов, Х.Сафарализода, ва дигарон дохил мешаванд.

Чӣ хеле, ки Исомадинова Ф. М. дар автореферати худ баён менамояд, ташаккули ҷомеаи иттилоотӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун арзиши фарҳангӣ падидаи нава буда, барои рушди тамоми сохторҳои ҳаёти ҷамъиятӣ тақони ҷиддӣ дод: одамон ба фазои иттилооти глобалӣ роҳ ёфта, имконияти иштирок дар идоракунӣ, роҳҳои ҳалли масоили сарнавиштсози кишвар, ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ғайраро пайдо

карда, инчунин муносибатҳои оилавӣ, меҳнатӣ, иҷтимоӣ, иқтисодии одамон ва ғайраро тағйир дод ва ба рӯҳия ва шуури инсонҳо таъсири хосса расонид.

Бояд қайд намуд, ки дар бобҳои якуму дуввум масоили инкишофи иттилоот, иртибот ва дониш, ки асоси рушди босуръати ҳамаи сохторҳои ҳаёти ҷамъиятиро ташкил дода, ба ҳайси пешгирикунандаи ҳар гуна хатарҳо ва таҳдидҳо буда метавонад: баррасӣ ва ҳаллу фасли масоили сиёсӣ-иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ натиҷаи тақвият ёфтани фазои технологӣ-иттилоотӣ ба ҳисоб мераванд, мавриди муҳокима қарор ёфтааст.

Аммо саъю талошҳои доимӣ имконият фароҳам оварда наметавонанд, ки дар сатҳи зарурӣ тамоми аъзои қишрҳои аҳолиро новобаста аз минтақаи ҷойгирбуда бо воситаҳои технологӣ таъмин намуда, нобаробариҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ, қору фаъолият, қабул ва интиқоли иттилоотро аз байн барад.

Дар автореферат аз ҷониби диссертант зикр мегардад, ки технологияи компютерӣ, Интернет ва шабакаи ҷаҳонии иртиботӣ имкониятҳои глобалиеро фароҳам овардаанд, ки қаблан барои ашхос ва созмонҳои алоҳида дастрас набуданд. Аммо ин ҳам дуруст аст, ки мушкилоти нави ахлоқӣ ба миён омаданд, зеро тағйироте, ки бар асари ТИИ рӯйи қор омаданд, ба муносибатҳои инсонӣ, ниҳодҳои иҷтимоӣ ва принсипҳои асосии ахлоқие, ки дар ҷомеаҳо ва фарҳангҳои гуногун амал мекунанд, даҳолати бевосита доранд.

Бисёре аз ин тағйиротро мусбат арзёбӣ кардан мумкин аст ва бешубҳа, баъзе аз онҳо дар оянда зарур ва матлуб хоҳанд буд, аммо баъзеи дигарашон дар ин раванд аҳамияташонро аз даст медиҳанд. Ин боиси пайдоиши як навъ духурагӣ гардидааст: дар ҷомеаҳо ашхоси доро ва нодор, аз нигоҳи иттилоот ғанӣ ва камбағал, пешрафта ва рушдбанда, онлайн ва офлайн, қорбарон ва таҳиягарон, дорои саводи компютерӣ ва бесаводӣ, дорои хосияти маҳаллӣ ва ҷаҳонӣ ба миён омаданд. “Тақсимоти нобаробари манфиатҳои ҷомеаи иттилоотӣ дар

хама чо ва маҳдудияти дастрасии кишварҳои алоҳида ба ТИИ имрӯзҳо мушкилоти тафриқии рақами (нобаробарии иттилоот, камбағалии иттилоотӣ)-ро муайян кардааст, ки ба ҳолигии иқтисодӣ оварда мерасонад.

Боис ба қайд аст, ки дар автореферати диссертатсияи Исомадинова Ф.М. таҳлили вазъи муаммои мушкилоти ахлоқӣ – қаллобии кибернетикӣ, ки хатари ахлоқиро ба вучуд овардааст, равшан ба назар мерасад. Истилоҳи “қаллобӣ” метавонад ҳамчун қасдан нодуруст пешниҳод кардани маълумоти молиявӣ аз ҷониби як ё якчанд шахс дар байни роҳбарият, кормандон ё шахсони сеюм муайян карда мешавад. Истифодаи компютер ба ҳайси як абзор барои ба даст овардани ҳадафҳои минбаъдаи ғайриқонунӣ, аз қабилӣ қаллобӣ, қочоқи порнографияи кӯдакон ва моликияти зеҳнӣ, дуздии маълумоти шахсӣ ё вайрон кардани даҳлатнопазирии шахс рӯз ба рӯз хусусияти маъмулӣ пайдо мекунад.

Дар қисмати хулосавӣ муаллифи рисола натиҷабардорӣ менамояд, ки иттилоотикунонӣ имкон медиҳад, ки робитаи кишварҳои гуногуни аҳоли бо мақомоти давлатӣ, институтҳои гуногуни ҷомеаи шахрвандӣ таҳким ёбад, он ба ҷустуҷӯ, коркард, интиқол ва қабули саривақтии иттилоот мусоидат мекунад. Зеро сифат ва дастрасӣ аз хизматрасониҳои муниципалӣ, таҳсилот, тандурустӣ, ҳифзи иҷтимоӣ ва ҳуқуқи аҳоли ва ғайра аз сатҳи ба талаботи ҷомеаи техногенӣ мувофиқат кардани идоракунии кишвар, таъмин будани аҳоли бо воситаҳои технологияи муосир вобастагӣ дорад. Аз ин рӯ, иттилоотикунонӣ ба тамоми соҳаҳои мухталифи ҳаёти ҷамъиятӣ: илм, таҳсилот, тандурустӣ, фарҳанг, иқтисод, тичорат, рушди соҳаи хизматрасонии электронӣ, истифодаи шабакаҳои иҷтимоӣ дахл дошта, барои танзими муносибатҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ, фарҳангӣ ва баланд бардоштани сатҳи сифати зиндагии аҳоли нақши муҳим мебозад.

Бояд қайд намуд, ки дар баробари тамоми дастовардҳои илмӣ ва амалӣ дар автореферат камбудҳои техникӣ, грамматикӣ ва услубӣ низ ба назар мерасад, аммо ин наметавонад ба мазмун ва моҳияти автореферат таъсири манфӣ расонад. Бо дарназардошти бартароф намудани камбудҳои зерин автореферат ба чоп тавсия дода мешавад.

Диссертатсияи **Исомадинова Фарзонахон Маҳмудҷоновна** дар мавзӯи «**Таъсири технологияҳои иттилоотӣ ба арзишҳои ахлоқӣ: таҳлили иҷтимоӣ-фалсафӣ**» ба талаботҳои Низомномаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021 №267 тасдиқ шудааст мувофиқ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.11 - фалсафаи иҷтимоӣ сазовор аст.

Муқарриз:

н.и.ф., дотсенти кафедраи ҷомеашиносии

Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва

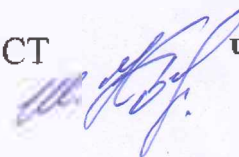
соҳибқорӣ Тоҷикистон

Гуломова М.С.

Исрои М.С. Гуломоваро тасдиқ менамоем.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси ДБССТ

Чураев Ш.Н.

Суроғаи Донишгоҳ: 734055, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Борбад 45/5. Тел: +992 (37) 234-88-02.

